

VERSLAG ONTMOETING EXPERTGROEP – (DEEL VAN) KLANKBORDGROEP

Versie 28 januari 2022

datum 19 januari 2022
tijd 14.00 uur tot 15.00 uur
onderwerp Gezondheidseffecten windturbines

De voorzitter van de expertgroep opent de vergadering. Eerder is hij samen met de secretaris in de Klankbordgroep op bezoek geweest om de werkwijze van de expertgroep toe te lichten en de Klankbordgroep uit te nodigen vraag- en zorgpunten naar voren te brengen bij de wijze waarop de gemeente over de weging van gezondheidseffecten bij de plaatsing van windturbines om gaat. Hij begreep dat er nog aanvullende vragen over de werkwijze van de Expertgroep leven en is blij vandaag de leden van Klankbordgroep op deze vergadering welkom te mogen heten. Hij stelt de agenda voor de bijeenkomst voor:

1. Kennismakingsronde
2. Toelichting bijstelling opdracht Expertgroep
3. Toelichting werkwijze Expertgroep
4. Aandachtspunten vanuit Klankbordgroep

De voorzitter van de Klankbordgroep geeft aan dat de Expertgroep heeft gevraagd een inventarisatie te maken van zorgpunten. De leden van Klankbordgroep hebben aangegeven eerst graag nader inzicht te krijgen in de werkwijze van de Expertgroep.

1. Kennismakingsronde

De aanwezige leden van de Klankbordgroep en van de Expertgroep stellen zichzelf aan elkaar voor en geven korte toelichting van hun achtergrond.

2. Toelichting aangepast opdracht van de Expertgroep

De voorzitter van de Expertgroep licht toe dat de Expertgroep aan de gemeente heeft gevraagd wat de gevolgen zouden moeten zijn van de uitspraak in het coalitieakkoord van het nieuwe kabinet dat er nieuwe landelijke (afstands)normen komen voor de plaatsing van Windturbines. Wenst zij nog steeds advies van de Expertgroep? De gemeente heeft aangegeven rekening te houden met de gewijzigde omstandigheden, maar wel advies te willen krijgen. Reden is dat het mogelijk twee jaar duurt voor er nieuwe landelijke normen zijn en dat de Raad van State heeft aangegeven dat gemeenten in de tussentijd wel besluiten kunnen nemen, maar deze op lokaal niveau zorgvuldig moeten onderbouwen. Zij heeft daarom besloten een bijgestelde opdracht aan de Expertgroep gegeven. De expertgroep en de klankbordgroep ontvangen deze bijstelling van de opdracht nog schriftelijk van de gemeente. Die nieuwe opdracht, aldus de secretaris, luidt in grote lijnen:

1. Geef aan welke normen voor gezondheidseffecten van windturbines de gemeente zou kunnen hanteren in afwachting van nieuwe landelijke normen
2. Geef aan welke aanvullende overwegingen omtrent gezondheid een rol zouden kunnen spelen bij de ruimtelijke afweging rond de plaatsing van windturbines
3. Adviseer of en hoe de gemeente na plaatsing de gezondheidseffecten zou kunnen monitoren.

De tweede vraag is relevant voor het ruimtelijk beleid en de toepassing van normen in de Amsterdamse praktijk. Welke afweging zou de gemeente moeten maken als zij keuzes kan maken bij de plaatsing van windturbines?

Vanuit de Klankbordgroep wordt in een eerste ronde een aantal vragen gesteld:

- ▶ Is er sprake van een overgangsregeling bij het besluit van de Raad van State, waardoor er tijdelijk toch landelijke normen zijn?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: voor zover wij weten niet.*
- ▶ In Beuningen zijn dezelfde normen voor geluid gehanteerd als in het Activiteitenbesluit, maar voor slagschaduw zwaardere normen. Overweegt de Expertgroep ook zoiets?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: uw vraag loopt vooruit op ons overleg en advies.*
- ▶ Niet alle gemeenten hanteren zelfde norm. U spreekt over een opgave voor de gemeente, maar het gaat om een ambitie. Kijk eerst naar andere locaties.
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: Klopt dat gemeenten verschillende keuzes maken. Daarom goed dat Expertgroep daarover advies geeft.*
- ▶ Wat gebeurt er als landelijke normen strenger zijn dan advies Expertgroep?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: Er kunnen zich drie situaties voordoen: 1) advies is strenger dan nieuwe normen, dan zij het zo 2) advies komt overeen met nieuwe normen, dan verandert er niets 3) advies is lichter dan nieuwe normen, dan vervalt de juridisch basis onder besluitvorming op basis van advies. Wij zullen als Expertgroep proberen te vermijden dat die situatie ontstaat door een zorgvuldig afgewogen, behoedzaam advies, maar kunnen vooraf geen garantie geven dat die situatie ontstaat.*
- ▶ Wat vindt de Expertgroep van het feit dat de gemeente ontheffing voor de tiphoogte wil aanvragen?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: Wij hebben daar geen oordeel over. Dat is niet waarover wij advies zijn gevraagd. Wij adviseren over gezondheidseffecten van windturbines. Een ander lid vult aan: Wel adviseren wij over de gezondheidseffecten van hogere windturbines.*
- ▶ Wordt er voor de landelijke normering niet veel meer onderzoek gedaan dan nu de Expertgroep redelijkerwijs kan verrichten? Wat vindt u dat gemeente vooruit wil lopen op landelijke norm en denkt u in staat te zijn die vraag van de gemeente te beantwoorden?
 - ▶ *Een expertgroeplid antwoordt: wij hebben het gemakkelijker dan het Rijk, want gaan geen normen adviseren, brengen slechts de effecten van bepaalde normen in beeld. We wij verrichten geen onderzoek, maar brengen in beeld wat al bekend is op basis van het bestaande onderzoek dat al verricht is naar gezondheidseffecten van windturbines. Dit onderzoek is reeds door de WHO en het RIVM op haar kwaliteit beoordeeld.*
 - ▶ *Een ander lid antwoordt: ik denk dat dat moeilijk gaat worden, want wij zijn nu een maand bezig. Ik ben bezig de onderzoeken naar gezondheidseffecten in beeld te brengen en stuk voor stuk op hun kwaliteit te beoordelen. Er is naar mijn mening heel veel slecht onderzoek in omloop. Het is onmogelijk al dit onderzoek in deze doorlooptijd en met deze tijdsinzet te beoordelen op zijn kwaliteit. Ik vind het daarbij niet goed dat terwijl het over gezondheidseffecten gaat, er een minderheid medici aan tafel zit.*
 - ▶ *Het derde lid antwoordt: Er leven binnen de Expertgroep verschillende inzichten. Het is in mijn ogen niet nodig om al het onderzoek opnieuw te beoordelen. Dat is door een gezelschap wetenschappers van de WHO al heel zorgvuldig gedaan. Die beoordeling heeft plaatsgevonden op basis van internationale milieugezondheidskundige standaarden. Die gaan over ruimtelijke ingrepen en hebben een ander karakter dan onderzoek naar medische ingrepen bij individuele patiënten.*
 - ▶ *De secretaris dringt er bij laatstgenoemd lid op aan om deze discussie niet nu en in aanwezigheid van de klankbordgroep te voeren, maar eerst in de expertgroep zelf.*

- ▶ *De voorzitter antwoordt: U ziet dat er verschillende opvattingen binnen de Expertgroep leven. De leden van de Expertgroep moeten nog met elkaar op basis van hun expertise en academische kennis dit gesprek voeren. Daarbij zullen zij verder argumenten uitwisselen en kijken of zij tot overeenstemming komen. Het streven is te komen met een advies op basis van consensus. Mocht dat onverhoopt niet mogelijk zijn, zal er beargumenteerd een meerderheidsadvies en een minderheidsadvies worden uitgebracht. Mocht de Expertgroep er helemaal niet uitkomen, dan zal zij haar opdracht aan de gemeente teruggeven. Het zou spijtig zijn als de Expertgroep niet tot een advies komt, omdat dan de kans wordt gemist om in Amsterdam op lokale overwegingen tot strakkere normen te komen (bijv. afgeleid van de adviezen van de WHO), danwel tot lokale afwegingen voor de toepassing van die normen. Ik meen dat dat goed mogelijk zou zijn. Ik zou dat een gemiste kans vinden. Als wij die normen niet voorstellen, kan landelijk alsnog worden besloten tot herstel van de oude landelijke normen.*
- ▶ Dit is wel een belangrijk signaal. Want dit is de zorg van Klankbordgroep. Dat het proces overhaast is en geen zorgvuldige beoordeling van onderzoek gedaan kan worden.
- ▶ Schrik van deze discussie. Onze aarzeling was precies dat er onvoldoende medische expertise in de Expertgroep zit. Hoe krijgt de medische inbreng stem in de Expertgroep? Ervaar geschermd met hogere landelijke norm als een dreigement. Dat is geen zorgvuldig advies. Het gaat om medisch onderzoek dat verricht moet worden door medische deskundigen.
 - ▶ *Het andere lid antwoordt: Ik heb aanzet gegeven tot analyse van gezondheidseffecten van kinderen, want dat is heel belangrijk. Kost veel tijd, omdat je alle onderzoeken moet lezen en de notitie, die het secretariaat heeft opgesteld niet toereikend is. Dat gaat niet lukken. Dit kan alleen op basis van het beste medische onderzoek. Daar is geen sprake van in RIVM-review. Daarom moet al het onderzoek één voor één beoordeeld worden.*
 - ▶ *Het ene lid antwoordt: het gaat niet om medische kennis. Die is gericht op het behandelen en genezen van individuele patiënten. Het gaat hier om gezondheidskundige kennis van de effecten van geluid op grote groepen mensen. Dat vergt kennis van milieugezondheidskunde en van geluid. In de expertgroep is die naast medische kennis op hoog niveau aanwezig. De vragen die de Klankbordgroep stelt suggereren een detailniveau in antwoorden dat in milieugezondheidskundig onderzoek internationaal niet voor handen is. Bijv. waar het een uitsplitsing betreft van effecten naar verschillende sociale of etnische groepen. Ook bij andere ruimtelijke ingrepen zoals de aanleg van wegen is dat niveau van onderzoek niet beschikbaar en eerlijk gezegd ook niet mogelijk, omdat dit onderzoek niet in een laboratoriumsituatie kan worden uitgevoerd.*
 - ▶ *De voorzitter antwoordt: We streven naar gezamenlijk advies. Daar is zoals u merkt nog een zorgvuldig gesprek voor nodig. Ik ben optimistisch over de kracht van een uitwisseling op basis van deskundigheid. Mocht dat niet tot overeenstemming leiden, komen we met een goed gemotiveerd meerderheids- en een minderheidsadvies.*

3. Toelichting werkwijze expertgroep

De voorzitter geeft aan het graag te hebben over de wisselwerking tussen de Klankbordgroep en de Expertgroep. U heeft gezien wat er leeft binnen de Expertgroep. Wij hebben onze werkwijze toegelicht en u verzocht met circa vijf aanvullende zorgpunten te komen. Wij hebben gezien dat u een lijst met 126 vragen heeft opgesteld. Die kunnen wij niet allemaal beantwoorden, maar wij zullen kijken rond welke thema's die vragen zorgen bevatten en die meenemen in onze advisering.

Uit de Klankbordgroep worden de volgende opmerkingen en vragen geplaatst:

- ▶ Dit proces klinkt verontrustend. Er moet meer in termen van preventie gedacht worden. Daar wordt nu te veel aan voorbij gegaan.
- ▶ Komt de Expertgroep nu tot een norm, of niet?

- ▶ *De voorzitter antwoordt: de nieuwe opdracht vraagt naar een norm in afwachting van landelijke normen en een beschermingsniveau bij de toepassing van die normen.*
- ▶ *Een lid antwoordt: ik heb de nieuwe opdracht pas vandaag gezien. Wij zijn vooral deskundig over de gezondheidseffecten. Uiteindelijk moet de politiek normen stellen.*
- ▶ Kan de Expertgroep een afweging geven van normen, zoals 47 dB of 45 dB? Dat leidt allemaal tot negatieve gezondheidseffecten. Alleen een norm van 38 dB of lager zou alle gezondheidseffecten wegnemen.
 - ▶ *Een lid antwoordt: Bij zo'n norm zou heel Nederland op slot gaan en er geen ruimte meer zijn voor ruimtelijke initiatieven. De opgave is juist om een balans tussen overwegingen te vinden. Daar kan de Expertgroep een rol in spelen.*
- ▶ Er wordt inderdaad precisie gevraagd. Alle 126 vragen drukken de zorg in de Klankbordgroep over windturbines uit. Kan de expertgroep toezeggen ze allemaal te beantwoorden en anders aan te geven waarom dat niet kan als de kennis daartoe ontbreekt.
 - ▶ *De voorzitter antwoordt dat hij zich afvraagt of de Expertgroep dat verzoek zal kunnen honoreren.*
 - ▶ *Een lid merkt op: Als één gezinslid zodanig leidt onder ernstige hinder dat het gezin moet verhuizen, heeft dit gevolgen voor meer omwonenden.*
- ▶ Wat is het tijdsplan voor de Expertgroep? Komt het advies niet na de verkiezingen?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt dat de gemeente naar verwachting in zijn aangepaste opdracht ruimte geeft tot eind maart. Dat is inderdaad na de verkiezingen. Er zal dan nog geen nieuw College zijn, maar sowieso zal dit advies pas doorwerking kunnen hebben in de volgende collegeperiode.*
- ▶ Wanneer komen we weer als Klankbordgroep en Expertgroep bijeen? Vindt er nog nadere uitwisseling van gedachten plaats?
 - ▶ *De voorzitter antwoordt dat de Expertgroep haar concept-advies in ieder geval met de Klankbordgroep wil bespreken. Mogelijk is het zinvol al tussentijds een deel van het advies gezamenlijk te bespreken. Wij laten u dat dan weten.*

De voorzitter dankt de leden van de Klankbordgroep voor de gedachtewisseling en sluit de vergadering.